

ГАЙВОРОНСЬКИЙ РАЙОН — район, що знаходиться на заході [Кіровоградської області](#). Утвор. 1935. Існував 1935–62, відновлено 1965; від 1954 — у складі Кіровоград. обл. Жит. р-ну потерпали від голоду 1921, 1932–33 та 1947. Від 28 липня 1941 до 14 березня 1944 — під нім.-фашист. окупацією. Площа 0,7 км². Насел. 47 573 особи (2001, складає 92,2 % до 1989), переважно українці. Мешкають також росіяни, вірмени, білоруси, молдаване. У складі р-ну — м. [Гайворон](#), с-ща міського типу [Завалля](#) та [Салькове](#), 26 сільс. насел. пунктів. Залізничні ст.: Гайворон, Хащувате, Таужне. Знаходиться на пд. від-рогах Поділ. височини і Придніпров. височини. Поверхня — підвищена, пологохвиляста лесова рівнина, розчленована долинами річок, ярами та балками. Корисні копалини: графіт (Заваллівське родовище графіту), марганцева і хром. руди, граніт, буд. піски. Серед річок — Пд. Буг та його притока Яланець. У р-ні створ. 69 ставків, водне дзеркало яких становить 756 га. Ґрунти переважно чорноземні. Нині у Г. р. — 5182 га лісів та 645 га ґрунтозахис. лісосмуг. Надано статус держ. значення орнітол. заказнику [Бандурівські ставки](#); відома гідрол. пам'ятка Іванкова криниця, пам'яткою природи є заповідне урочище Сальківське. Гол. пром. підприємства: БАТ «Гайворон. спеціаліз. кар'єр» (видобуток граніту), гайворон. тепловозремонт. і маслосиророб. заводи, Сальків. цукр. завод, Заваллів. графіт. комбінат. Пл. с.-г. угідь (тис. га) 55,6, з них ріллі — 4,8, сінокосів та пасовищ — 3. Основні галузі с. господарства — рослинництво, зокрема буряківництво, вирощування зерн. та кормових культур, та тваринництво м'ясо-молоч. напрям. Працює 26 с.-г. приват. підприємств та 78 фермер. госп-в. У Г. р. — 22 заг.-осв. школи, маш.-буд. технікум, аграр. ліцей, міжшкіл. навч.-вироб. комбінат, станції юних техніків і юних натуралістів,

Будинок юнац. і дит. творчості; 4 лікарні, 4 амбулаторії, 15 фельдшер.-акушер. пунктів, дит. оздоров. заклад «Чайка»; 22 Будинки культури і клуби, 22 б-ки, 2 дит. муз. школи, 9 музеїв; 2 ДЮСШ, 2 стадіони, 43 спорт. майданчики, 13 футбол. полів, 23 спортзали, ФСТ «Локомотив», футбол. клуб «Зоря», водно-веслуваль. база. Реліг. громади: УПЦ МП, УПЦ КП, РКЦ, євангел. християн-баптистів, християн віри євангельської, адвентистів сьомого дня, свідків Єгови. У р-ні є 2 парки, 2 сквери, міський пляж. Виходить г. [«Гайворонські вісті»](#). Пам'ятки архітектури: храм Воздвиження Чесного і Животворящего Хреста Господнього (1868, с. Солгутове), храм Покрови Пресвятої Богородиці (1869, с. Могильне), храм Косьми і Даміана (1896, смт Салькове). Виявлено 68 курганів, значна частина з яких відноситься до періоду бронзи (2-е тис. до н. е.), попл. с. Могильне — залишки поселення трипіл. культури, між Гайвороном і с. Солгутове — металург. центр (6–7 ст.) пеньків. культури. Встановлено 2 пам'ятники Т. Шевченку, монумент пам'яті жертв голодомору 1932–33, меморіали Слави у більшості насел. пунктів р-ну. Видатні уродженці: чл.-кор. УААН [М. Цвіліховський](#) (с. Бандурове), д-р фіз.-мат. н. [Ю. Аркуша](#) (с. Салькове), д-р тех. н. [Л. Гріффен](#) (с. Червоне), д-р мед. н. [А. Остапчук](#) (с. Салькове); письменниця [Г. Берізка](#) (с. Могильне), поет-байкар [М. Годованець](#) (с. Вікнина), перекладач, письменник [П. Шарандак](#) (с. Могильне); архітектор, президент Укр. академії архітектури [В. Штолько](#) (с. Вікнина), скульптор [І. Дідур](#) (с. Таужне), художники [Л. Ванденко](#) (с. Тракт) та [В. Маринюк](#) (с. Казавчин); засл. арт. України [А. Пасєка](#) (с. Таужне); політ. діяч [Є. Марчук](#) (с. Долинівка); Герой Радянського Союзу [Г. Балицький](#) (с. Берестяги) та ін. [О. А. Павличук](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Гайворонський район / О. А. Павличук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-28184>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).